

LI (3090) *cn i pt*

cn (1884), *pt* (1203)

Pisownia łączna z poprzedzającym wyrazem (3028), *rozłączna* (62).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

I. Spójnik (1884) :

1. *Wprowadza zdanie podrzędne warunkowe, często z odcieniem czasowym: jeśli, gdyby, pod warunkiem że; si Mącz, Cn [w tym: w antepozycji (1063), w postpozycji (351), w interpozycji (197); cum con (56)] (1611) : Nie podnoże sie wyfoko/ Niechcēzli vpáść głęboko. BierEz F4; Chcefzli by rychłe zdrowie miał/ Day płu być ránę wylizał. BierEz I4 (28); Tako ij my działatz mámy/ chcemyli bytz pokorni ijbogu milému przyjemni. OpecŻyw [34]v; Idzcie ku moié matuchnie námileyfłlé/ oręduycież iey miłości/ máli tzo gotowégo/ by mi raczyła przyflatz OpecŻyw 38; Przeto Rzymianie vflyfłali o fkarbie kofcielnym/ a vzrzáli takowé tzuda od niego/ przydą ij wezmą náfle miafto OpecŻyw 69 (33); OpecŻywPrzedm C4v (2); OpecŻywSandR nlb 6; ForCnR A4 (4); PatKaz II 84; PatKaz III 132v (2); á tego sie napijay chcefzli zaftanowicz thę rzecz przyrodzoną v męfzczyzn. FalZioł I 25c; Po iedzeniu grufzek/ patrzay dobrego napoiu vżywać: niechcefzli w mdłóć wpać. FalZioł V 69v; á po takowem wraczaniu byłiby żoładek lekki á czyrftwy dobre znamię ieft. FalZioł V 68v (44); Więcęy cie linowie będą dręczyc będąli zle żyli, niż gdy być pomarli. BielŻyw 130 (20); BielŻywGlab nlb 9 (4); chcefzli fwego dobego [!] ftrzeż sie zawfze łyłego GlabGad B2v (13); MiechGlab 54; BierRozm 27; KłosAlg B2 (4); Bandaly poźla pythacz o nowyny nyema nycz powyedacz, yedno czo by bylo nyefkodno LibLeg 7/10; A bedzie ly ktori smial nad rofkazanie nasche Czo takowego wam kv cziefkoczy czinicz bedziem go za tho gardlem karacz LibLeg 10/67v (13); bo fą tak znaczne wyfłępkie náfle przed oblicznością twoią iřz fładz bychmy kilka ięzykow mieli zřwych sie winności wymowic niemozemy przed fprawiedliwością twoią niebędzieli miłofierdzia twoiego świętego. RejPs 209v (4); ComCrac 21v; gdy wydam dziefięcinę Bych był nagorřfy nie zginę. A damli dobrą kolendę Ze z nogámi wniebie będę. RejRozpr A3 (11); ConPiotr 32v; LibMal 1544/91; LudWieř A3; SeklWyzn d3 (2); Rejřóz A4 (10); SeklKat B2v (9); A málli czo prziftoynego Powiedz będzem fluchać tego RejKup z4 (31); RejKupSekl a5; KromRozm I H4v; MurzHist A3 (3); MurzNT Matth 10/13 (6); KromRozm II b3 (6); Ale mali yeden á zgodny rząd być y trwáć/ muři yeden nawyřřřfy vrząd być/ od ktorego by wřfytkye ine pochop myáły KromRozm III F8 (10); DiarDop 114; Przyedyeli pánic luby/ Złóń kłafztorne páńno fluby BielKom nlb 6; Będzyeli kto iefzcze w młodym lecie/ Przypifzą mu fzaleńftwo ná fwiecie/ Kiedy záfię przydzye ku ftárości/ Wřzytki k niemu zbieżą sie żáłości BielKom F7v (10); GliczKsiąż D6 (9); LubPs B (13); GroicPorz B3v (4); KrowObr C3v; RejWiz 49v (9); Vderzyli kto człowieká/ będzie karan [Qui percusserit hominem, punietur] Leop Lev 24/21; boć sie to ftáć nie może/ żebyłci tego znáć nie miał dáć/ dowiedziałlibym sie pewnie że sie wypełnia złość oycá mego przeciw thobie [ut si cerie cognovero completam esse patris mei malitiam contra te, non adnuntiam tibi]. Leop 1.Reg 20/9; Slubięřli co Pánu Bogu/ nieomięřzkaway řpełnić [Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere] Leop Eccle 6/3; á gdy wnidzieřz zář ráno/ nienaydzieřfli wřzyřtkich rzeczy ziedzionych od Belá/ řmiercią niech pomrzemy [cum ingressus fueris mane, nisi inveneris omnia comesta a Bel, morte moriemur] Leop Dan 14/11 (63); OrzList e4 (2); UstPraw F (6); KochZuz A3; RejFig Aa2*

(12); Szczeńfz łeb chocia y páznokty/ nie maźli grzebieniá. *RejZwierz* 139v (12); *BibRadz Gen* 47/15 (9); będziefzli fluchał/ á miłował Páná Bogá twego/ będziefz pił mleko/ á miód iadł *OrzRozm E4* (24); Dał mu potym poruczeńftwo nád tyfiácem ludu/ vpomináiąc go áby łobie mężnie poczynął chciałliby iego corę mieć *Merob BielKron* 65v (55); *GrzegRóżn I3v* (3); *KochSat B3v*; *KochZg A3*; Si mihi dabitur gratificandi facultas, Będzieli miefto ábychći fie w czym mógł záchować *Mqcz* 149b (8); A ták/ chcemyli rozumnymi/ mądrymi/ fprawiedliwymi/ mężnymi/ vtćiwymi [...] być: á iefli chcemy fye w Polfcze ośiedzić/ y Polfką Koronę poftánowić/ fluchaymy Káplaná *OrzQuin G2*; Wiém to dobrze/ iż tego mowá moiá potrzebowałá/ chćiałáli oná we wżem cáła być *OrzQuin T* (14); Ale owżem kto więcfzy o tego fię kuli/ Nie będziefli oftróznym/ pewnie go zádufi. *Prot D2v* (4); *SienLek 4v* (38); A ták nic fie nie lękay/ nic fie nie trwoź/ będziefzli częfto czytał ty kfiáźki/ nicći nie będzie ciężko nic przykro á nie trudno dla imieniá Pánfkiego świętego *RejAp BB7* (2); *GórnDworz Cv* (19); *GrzepGeom P2v*; A zátym mu kazál powiedzić [!]/ że nie fzedłliby precz żeby go kazál vbić. *HistRzym 67v*; A wżákoź nie przeftawa człówek nędzny wednie y w nocy prácowác/ ktory po śmierci będzie dan ná wygnánie/ to iefť do pieklá/ á to vmrzeli w grzechu fmiertelnym gdzież naydzie wiele złego. *HistRzym 91v*; á miałoliby mi fie ták przygodzić/ niemogłoby mi fie więtfze niezczęście ftác *HistRzym 103* (60); *RejPos A4v* (39); Tho was obraża iżem wam rzekł/ nie będyecieli ieść ciáła moiego/ y pić krwi moiey/ nie będyecie mieć żywotá w łobie. *RejPosWiecz³ 97v* (2); *BiałKat 43v* (3); *BielSat B3* (4); *ZapMaz VII Z 4/85*; *HistLan kt* (6); *KuczbKat 200* (4); Abowiem wiefz iáki fropi Pan ná tho zakład záložyc raczył/ powiedáiąc: Iż miey w poczćiwości rodzice twoie chcefzli długo żyw być ná ziemi. *RejZwierz 27v*; Kiedy niecnotá iáka ruży ciebye/ Niemaźli kogo záwftyday fie fiebie. *RejZwierz 211* (70); *BielSpr 19v* (6); *KochMon 21*; *WujJud 83v* (2); *WujJudConf 83v*; *RejPosRozpr c4*; *RejPosWstaw [41²]* (2); *BudBib b2* (4); *MycPrz II A4v*; Y tráfilii fye ták Staw coby go dawno nie fpuřczano pod ónym ftáwem fpuřczónym/ tym iego lepřza. *Strum K4* (17); *BiałKaz M2v*; *BudNT przedm c7* (4); *CzechRozm 61v* (6); TEgo fprobuy do iákiefy iedno chcefz potrzeby/ Czego y fám dořwiádfzyřz poznáľli go kiedy *PaprPan Q2v* (16); *ModrzBaz 8v* (7); *KochOdpr B4* (3); *Oczko 22v* (6); Day boże/ ábych vmiał ftrzędz twęgo rořkazánia/ Dobra moiá/ będęli żył wedle twęgo zdánia. *KochPs 179* (5); nieprzeřtániefzli fczekác křiefze/ z okná cię tego zrzuciem. *SkarŻyw 413* (18); *KochTr 10*; Dobrze Mořciwi Biřkupi Iedno niechćieyćie być fkapii. Będziefćie mieć ftróże dobre Daćieli pieniádze fczodre. *MWilKHist B3v* (4); *StryjKron 427*; Niechby iedno fám I. M. X. K. nie wierzyli temu, abo nie ťlychálłi o tym, weyřzał w opifanie żywotá Papieřa Sergiufza 3. y pilnie fię mu przypatřzył. *CzechEp 418*; Azaź nam tego pozwoli fám Pan Chřifťus potomek Abráhámow/ fyn Bogá żywego/ żebyřmy onego/ chcemyli być vcźniámi iego/ opuřciwřzy/ ktory ma fłowá żywotá wiecznego [...] kogo inřzego ráczey z X. K. y z iego Kátholikámi flucháli: y z niego żywotá wiecznego dořtawáli? *CzechEp 120* (18); *NiemObr 21* (7); *KochFr 10* (6); *KlonŻal C3v* (2); Prořzę cię/ miało li by kiedy przyřć do tego/ Niechay nic nie miłuię/ co iefť fzkáradęgo. *KochDz 108* (2); *KochMarsz 154*; *KochMRot B2v*; *ReszPrz 92* (2); *WerGořć 230* (2); *BielSjem 11* (3); Iuź były przećiw tobie wyřłáné okřęty: Nie toli fá/ o Hrábiá/ niech ia będę řćięty. *KochPam 86*; *KochPieř 2*; *KochSob 58* (2); *PudłFr 18* (6); *ArtKanc D8v* (8); *BielRozm 6* (3); Więc mali gdzie rżád bydź/ trzebá żeby tám byłá boiaźń *GórnRozm Kv* (6); *PaprUp C3* (3); Ieflim winien Oto broń ťwá dobywám,

zetnyciesz mię, y korda dobywszy kleknał, winienemli zetnyciesz mię. *ActReg* 50 (22); *GostGosp* 1 (3); *GrochKal* 22; *GórnTroas* 39 (2); *KochPij* C3v; Kiedy mnie w proch obrociłz/ coć zá fławá będzie? Będziefzli błogołławil/ rozflawię cię wżędzie. *GrabowSet* E4v (17); *OrzJan* 79; tárguyże lie chcefzli kupić tánie *WyprPl* B2 (2); *LatHar* +8v (4); *KolakSzczęśl* Bv; *RybGęśli* D3v (2); *WujNT przedm* 10 (7); *SarnStat* *6 (16); *KlonKr* F4v; *KmitaSpit* A4 (2); Zezwolili zwierzchność moiá kościelna/ profzję z nimi o pośpolity plác. *PowodPr* 37; Przetoż potrzebá w to weyźrzcę/ áby niemożeli R. P. máiac tak wiele opiekunow/ mieć lepszego/ niż ktory z nich ma około siebie śporządzenia/ áby wżdam takie miáá/ iákie v inżnych pośpolite ieft *PowodPr* 78 (7); *SkarKaz* 311b (3); Przeto chcemyli ferdeczną miłość fwą pokázác przeciwko Pánu Bogu/ [...] chcemyli nie być wyrodkámi mężnych y fławnych przodkow swoich/ chcemyli nie vtrácić nadroźznych kleynotow y wolności swoich/ trzebá żebyfmy z tak twárdego y dawnego śnu niedbáłości náłzey ocknęli *VotSzl* Bv (4); *CiekPotr* 5 (11); *CiekPotrHerb*)?(3v; Gdyżem ia tego dobrze doświadczył ná sobie/ Vmiem o tym powiedziefc [pytażli mię tobie. *CzahTr* C2 (14); Nie dowiodęli tego co mówię/ niech nigdy Nie będę tym czym chcę byđz *GostCast* 14 (9); *SkarKazSej* 684b (4); *KlonFlis* B2 (5); Możelz zbáwienia doftác/ żyiefzli pomiernie/ Służyfzli bez łákomśtwá oyczyznie fwey wiernie. *KlonWor* 14; Muśi co dáć zá wftydem/ nie chcieli [lege: chceli] z fwey chući. *KlonWor* 48 (9); *ZbylPrzyg* ktv.

Z elipsą zdania nadrzędneho (w słownikach) (3): *BartBydż* 171b; Si vita suppetet, Będęli žiw/ będziefzli doftawáło žiwotá. *Mącz* 296b.

Połączenia: »-li ... a« (2): A wżákoż chcefłli mi ślubić/ á wypełnić iednę rzecz/ á iá ciębie wybáwię *HistRzym* 4v (2).

»-li ... ale(ż)« (3): *Leop Ps* 131/5; Wiefzli wypowiedź Antyochowę o sobie/ á niewiefzli áleć powiem. *HistRzym* 11 (2).

»-li ... i« (2): Iam prze gadkę przyzedł/ á przed gadką precz nie poydę/ á będziefzli biegu trzebá/ y z gadką precz pobieję. *HistRzym* 9v; *SkarKaz* 120a.

»-li ... iście, iście ... -li« (3 : 1): Nie będziefzli mey pilności/ Iście nie wydziefz trudnoći *RejRozpr* Fv; Iście trudnego vżywie Stanáli z fobą prawdziwie *RejFóz* D4v (2); *RejWiz* 159v.

»-li ... izaż« (1): Zwiáftuiefzli tobie co/ izaż mię nie zábiefz [Si *adnuntiavero tibi, nunquid non interficies me*]? *Leop Ier* 38/15.

»-li jedno« (1): Y vmocnię Kroleśthwo iego ná wieki/ będziefzli iedno pilen áby dofyc czynił rośkazániu memu [si *robustus fuerit ad faciendum praecepta mea*] *BibRadz* 1.Par 28/7.

»-li ... oto« (1): A nie małz li s kim inżnym/ o to małz Ewánielífy/ Apoštołj/ y Proroki/ á tám lie napewniey o nim záwždy dowiefz. *RejPos* 113v.

»-li ... przedsię« (1): á nie chcefiefzli tą drogá iść/ bądziefzli przedfię ná zamku poki lie wam podoba ná służbie *BielKron* 410v.

»-li ... snadnie« (1): Bo iefli tak do końca zniśfczeie niczem lie to nieftánie ieduo [!] nieálką twą/ á będziefzli tak dłužey śnadnie wftytko wniefz może záginąć *RejPs* 120v.

»-li ... snadź« (1): A będziefzli dłužey tego Snać niewfczyágne gniew [!] śwego. *RejKup* b5.

»-li ... (a) tedy(ć)« = si ... et *PolAnt* (146): *BierEz* Iv; byłoliby tho cieczenie krwi z wneřhrznoći dla goráczofci wátrobniefz/ thedy zmiefzác z rožaná wódką, á wtim chufę omaczác *Falzioł* I 70d

(8); *BielŻyw* 120; *GlabGad* G5v (3); bedziely rofkazanie v.k.m. tedi ya opvfczywŃchi wŃzitko na rofkazanie vkm. [...] przyechacz mvfcche *LibLeg* 11/10 (11); *WróbŻolt* R8; Abęndali fie naidovacz dovodnie procuratorovie tak vystempni a niekarni, a tedy ie odfelacz do nas maya. *ComCrac* 18v; *LibMal* 1544/90v; *LudWieŃ* ktv; *Diar* 83; *DiarDop* 113; *GliczKsiąż* K6v; *LubPs* O6; *GroicPorz* m4; *GroicPorzRej* C4; *KrowObr* 204v; *Leop Bar* 2/29 (2); A dowiodłliby kfięgámi przywileiá fwego/ thedy ten co vpornie przywileiowi nágánil ma być karan *UstPraw* H2v (16); *RejZwierc* 37v; *BibRadz Lev* 3/7; mamli ia tákowe Plebany mieć/ tedy iuż mię klnicie iáko chcecie/ iá bes Plebána zoftác wołę. *OrzRozm* H3 (2); *BielKron* 58v (5); *GrzegRóżn* L2 marg; *OrzQuin* F; *SienLek* 54 (5); *GórnDworz* N4; fynowie mili powiádam wam że nie będzili tento pielgrzym zábit tey nocy/ tedy ia iutro od niego zábit będe/ bom mocnieyŃze⁸⁰ człowieká nádeń nigdy niewidiał. *HistRzym* 80v; A wyftápiłliby ktory z was á cudzołóŃtwem fie zmázał/ tedy wnet tá koŃzulá tráci thy mocy. *HistRzym* 107 (41); A ták chędzli áby ty wŃzytki błogóŃławieńtwa Pan nád tobá wypełnil/ vzywayze też tedy miłofierdzia nád nędznieyŃzym/ ktoregóć tu przed oczy tve poŃtáwiono *RejPos* 68 (2); *KuczbKat* 435; *RejZwierc* 23 (7); *BielSpr* 63v; *BudBib Ruth* 2/9; *Strum Cv* (7); *CzechRozm* 125v; *ModrzBaz* 62; *CzechEp* 198 (5); *KochMRot* B2v; *BielSjem* 30; *GórnRozm* A (2); *ActReg* 43; *GostGosp* 16 (2); A naydieli kto Orthogrąphią liepfá/ i krótfá/ i llátwieiŃŃá do wyrozvmięnia/ tedy iá fwei odŃtąpię. *JanNKarGórn* H2; *SarnStat* 1164.

»-li ... to (a. toć, a. toż)« (12): *FalZioł* V 12v; Ale dzis by krwią plákał/ żaden dármo nic/ á dali co to yuż chce áby mu zá to poddánym fie sftał/ á ná wyeki wyekom vflugował. *GliczKsiąż* M7v; *OrzRozm* R; *Prot* A3; *RejPos* 292v; A będziefzli też o nim miał złą wiárę y nádzieię fwoię/ á nie będziefz chodzil drogámi iego/ toż fie nád tobá sftánie/ ták iákoŃ ŃlyŃzał/ co y nád Ńprzećiwniki iego. *RejZwierc* 206 (3); *PaprPan* Y2; *SkarŻyw* 532; Vtzinicieli iefce co naprzitzyne ye⁸⁰ to rzec yeŃt pewna ze on was záŃwe poddane licic bedzie *PaprUp* G2v; *WyprPl* A3.

»-li tylko« (4): moze kaździ żyćz iako chce/ będzili tylko miał pozwolenie od pana SzcęŃcia/ ktoriż wŃzitkim rozkázuie *ForCnR* A3; *BielŻyw* 41; Dotknęli fie tylko odzienia iego/ pewna że będe vzdrowiona [*Si tetigero tantum vestimentum eius, salva ero*]. *Leop Matth* 9/21; *CzechRozm* 17v.

»-li ... więc, więc ... -li« (16 : 1): *BierEz* S4; *RejKup* e4; A niemaŃzli ich [owieczek] czym chowác/ więc ich ná wiołnę kupic á ná iefień przedác. *RejZwierc* 108v (4); *Strum* M3; *KochFr* 85; Boday bych zdrów do dómu nážad nie przyiáchał/ Ieflic z Ńobá rozumu ztámtd nie przywioze; Nie vdźwignęli go Ńam/ więc ná Ńzkápę włoze *PudłFr* 31; powiemci więc o tym/ Będziefzli mię chćiał práwie Ńtátecznie wyptác *PudłFr* 50; *GórnRozm* Av (2); *KochWr* 34; *ActReg* 5v (2); *KlonWor* 10 (2).

»-li ... wnet (a. hnet), wnet ... -li« (8 : 2): Też auripigment zmieŃzany z gliŃthami á połózony tham gdzie kret rije/ vkufili tego/ wnet zdechnie. *FalZioł* III 40d; *RejRozpr* E2v; *OrzRozm* O2v (2); Wnet fie Ńalką podeprzeŃz/ Ńiędziefzli ná káwie. *BielSat* Ev [*idem BielRozm*]; *RejZwierc* 239; *BielRozm* 33; OdŃtápiŃzli mnie/ wnet/ rowien lekkiemu Prochowi będe *GrabowSet* Tv; *KlonFlis* F3v; *PudłDydo* B4.

»-li ... wtenczas więc« (1): Rzućili niepogode Fortuná ná mą Ńzkode/ Wten czás więc dobra myŃli byway z moiey Ńtrony *RybGęŃli* C4.

»-li ... zali« (1): Albo profiłliby o iáie: zali mu poda niedźwiadká [*aut, si petierit ovum, nunquid porriget illi scorpionem*]. *Leop Luc* 11/12.

»-li ... zasię« (1): Zbędziemyli pocźciwie tych niewdzięcznych gości/ Przyidziem zásię ku oney pierwfzey fwey wolności *BielSen* 13.

a. Zdanie warunkowe jest zastrzeżeniem, przeważnie wtrąconą uwagą ograniczającą treść zdania nadrzędnego [w tym: w interpozycji (168), w antepozycji (84), w postpozycji (36); cum con (5)] (288) : *BierEz* O3; Przeto proffę możeli bytz/ fmiluy fie na demną/ oddál ten kielich gorzkie męki odemnie *OpecŻyw* 100 (7); Mieycież fie tu dobrze możecieli: iáčz od wás ijdę precz. *ForCnR* C4; wetkni [czopek] dziecięciu w zadek/ chczefzli możelz trofzkę foli włożyć do one⁸⁰ miodu. *FalZioł* V 38v; Wezmi [...] pigwy fuchey albo fwieżey mařzli/ warz ty rzeczy w oczcie á przyley k nim wina *FalZioł* V 68v (4); Vidamy teź iź gędziec (możeli fie tego wwarować) nigdy fie tego niędopuřcza aby řtruny na ięgo gęřlach nie řtworne były *BielŻywGlab nlb* 10 (2); *GlabGad* F4v (2); *KłosAlg* F2v; thedy bandzieřf Cefa: ye⁸⁰ M bandziely mogło bicz samego profzil aby ye⁸⁰ Cef: M nany lařkaw bicz raczil. *LibLeg* 7/35v; tedi ya opvfczywfchi wfzřtko na rořkazanie v k m. bilalybi potrzeba tego przyechacz mřfche *LibLeg* 11/10 (7); Y proffę miły pánie możnali rzecz oznacz mi dokończenie moię *RejPs* 59; A mam ly powiedzieć zgoła Pylenem ią byl kořczyola. *RejKup* g5; Iřdzie mamli wam prawdę řecz Prřidzie my daleko vcziecz *RejKup* t8v (11); *MurzHist* A3 (3); i řumnienie ięgo wczęm by on potrzebował/ řłowęm bożem pociefzył nauczył i trzebali zgromił *MurzNT* 33v (2); Aczkolwyek mali fye prawdá znáć á wedle rozumu mowić/ nyektore rzeczy yálnym řlowem bożym wywodzą *KromRozm II* a4 (2); A zgromádzeniey káźde mali yedno być/ muři czym być zyednocone. *KromRozm III* G; Mąmli prawdę powyedźyeć/ kłyęża łami temu przyczynę dáli řwá chćiwořcyá y ámbiciá. *KromRozm III* I7v (4); *Diar* 63; *BielKom* D5v; dla kthorego [...] iuź powod muři znowu pozwać řtronę będzieli chćiał/ zápláciwfzy iey pierwey nakłády Práwne. *GroicPorz* aa4 (5); *GroicPorzRej* C4; Iuź ty chczefzli w niedzyełę á chczefzli we wtorek/ Zdechni więc kiedy raczyřz/ gdy wytrzęřielz worek. *RejWiz* 61v; Ale wierz mi zlećifzli iże cie ořzwabyą. *RejWiz* 103v; A druga z gorzałęczką tuź řiedzi ná wřparze/ Ale wierz mi pádniefzli/ y tá cie pokarze. *RejWiz* 104; Ale iefli twa wola co ná wirzchu řeży/ Wezmę pierřcień kaźefzli/ thy ořtátek bierzy. *RejWiz* 125v (8); Bá y wřřyřtko chceli niech weźmie [*Etiam cuncta accipiat*] *Leop 2.Reg* 19/30 (6); *RejFig* Dd6v; Lecź mali fie prawdá rzec/ łami to káźimy/ Iź prze márne pochlebřtwo/ prawdy nie mowimy. *RejZwierz* 61 (4); *OrzRozm* Bv (2); *BielKron* 11 (6); *KochSat* C2; *KwiatKsiąź* F3v; In potestate tua est, Mařz to w mocy twey/ możelz vczinić chczefzli/ ná twey to woley. *Mącz* 430d; Vide sis pro vide si vis, Bacz chczefzli. *Mącz* 494b; ná czym pořtánowilifmy byli Roku przeřłęgo/ w Zurowicách v Orzechowřkięgo/ dzień řwiętego Marćiná/ przy onęy řłuftęy Gęři/ pomniřzli/ Exekucyá wřřyřtkę. *OrzQuin* B3 (3); Wiedli mię ku křztářtowi ze wřzech cudnieyřzemu/ Mamli tu prawdę mowić/ nie byłem rad temu *Prot* A4v (3); Weźmi miodu iářęcęgo/ łoiu kozłowęgo/ áľbo możelzli mieć ieleni/ řáďlá przepiorzycęgo *SienLek* 176v (18); czo więřłzego iefř/ iefřli pożythek z rzeczy tey/ (zdářzyli fie) ktorą ináčzey/ niź pan kazał vczynić ma: czy řzkodá/ gdy fie niepořzczęřci *GórnDworz* L4v; A chczefzli w. m. pánie Derřniaku prawdę powiedzieć/ řnadź fie j w. m. łámemu/ y to y owo nie raz przydáľo w miłości. *GórnDworz* Dd (9); *GrzepGeom* Hv; *HistRzym* 59 (2); *RejPos* 211 (2); *BielSat* G2 (2); *HistLan* B3; O nędzny więźáczu rozwięź pirwey řam fiebie/ toź potym rozwięź kogo drugiego/ będzielzli mógl. *RejZwierc* 192v; Ale zda mi fie iź fie omylimy/ bo y pan y my iuź fie ná tho řpuřćimy/ řkąd řnadnie/ nie będyeli iney rády/ y pan

lekkość y Koroná vpadek wzyąc może. *RejZwierc* 194v; Mamli powiedziec prawdziwie/ Kto iedno
fam sobie żywie/ A nikomu niepomocny/ Będąc zdrow zawnždy niemocny. *RejZwierc* 232v; Wízytkoć
dyabeł mali fie rzec/ Co nálznych praw tám macie łtrzedz *RejZwierc* 234v (17); *RejZwiercTrzec*
Aaa2v; Piąta/ gdy fie vprześpieczą bes łtraży álbo wełpiączi w te czáły nieprzyaciela požywiesz/
będziefzli vmiał/ albo fie też fam ołtrzegay. *BielSpr* 20 (5); Włzák Coⁿfessionifte potomkowie łą
Luterowi/ iáko Helwetowie Zwingliufzowi y Kálwinowi: przetož tákaž miedzy nimi zgodá (chcáli byc
łtateczni) iáka miedzy Lutrem á Zwingliufzem była. *WujJud* 11v; *Strum* 13v; włzákże mali fie prawdá
mowić/ trzeba fie zá nie Bogu modlić *BudNT przedm* a5 (2); *StryjWjaz* Cv (2); co ielcže małz
matáctwá Zydowłkiego powiáday: ábyś/ będzieli tego godne/ odpowiedź ná nie o demnie [!] vłtyłzał
CzechRozm 121v; Tož naydziefz ná wielu infzych mieyfách/ z ktorychci oto kilká náznácę ábyś
fam w nie weyźrzał/ (vmiefzli po Zydowłku) á tego iż ták iest co mowię doświádczył *CzechRozm* 134;
Mamli prawdę zeznác/ widzę to iż ty przyczyny ktoreś powiedział łą niepołlednieyfze *CzechRozm*
143; Abych ták/ będzieli łłufzny y przyłtoyny/ mogł zań BOgu/ z łercá vpokorzonego/ łzczyrze
y pilnie dziękowác *CzechRozm* 219; prawdác to naprzod/ iż do tego ludu wielkiego potrzebá: o
ktory też będałi pieniádze/ nie trudno bywa. *CzechRozm* 254v; Iużem to przed tym powiedział/
pámiętałzli/ z łłow y z łwiádectwá Ianowego. *CzechRozm* 257 (11); TO iuż wiedz żołnierz dawny
fortunny do boiu/ Rádzęć pánie kochánku chcefzli byc w pokoiu/ Zániechay tu próznych burd
łiwká nie záczepiay *Paprpán* H2; Mogłby w Mácedoniey káždy pánem łmiele/ Byc obran/ chcefzli
wiedzyec ci tho ludzye zacni/ Ná włzem á niž Pedárdus koždy lepiej báczny *Paprpán* O4 (8); A bez
pochyby/ áboć zdrowie záś przywroci będzieli to z cíelełnym y z dułzny^m twoim požytkiem/ ábo cíę
przez cíelełna [!] łmierc przywiedzie do lepłzego żywotá *KarnNap* E3; Zárzucaymy co chcemy/ ále
mamyli prawdę mowić [si *verum fatendum es*]/ kołztowne á rołkołzne łzáty/ y náżbyt wydworne/
łą naczynia pychy. *ModrzBaz* 50v (3); á ná nie nigdy nie zezwaláli/ y to prágnienie brátá mego
Anátologo (ktore iemu/ będzieli w nim trwał/ łzkodzić będzie) krociłi. *SkarJedn* 189; *KochOdpr* Cv;
Oczko 21 (4); Ztych przodkow wiára twoiá Kotolicka [!]/ ábo chcefzli mowić Papielka y kołcióła
Rzymłkiego dziwnie fie wtobie vtwierdzi *SkarŻyw* A3v; chcę fie im łprzećiwić będałi mogł *SkarŻyw*
520 (8); bylo niewinność niewinnego (možnali rzečz [!] wedle Bogá) vkrzywdzenie też krzywdzącego
ták znácne bylo *CzechEp* 4; przeto rádzę/ áby káždy z pilnołciá/ moželi kłsiąg Láktancyufowych
dołtác/ o tym łobie łzyrzey v nie^{go} czytał *CzechEp* 87; y przy kim też ona iest (będzieli to wola Boža)
poznác mógl *CzechEp* 104; łerce iego y ná dzieię nie tylko zawnádzie y omyli/ ále też y áž do oney
wieczney biedy (nie vznali fie w czás) wpráwi. *CzechEp* 106 (13); *NiemObr* 156; Pánie/ godnoli/
niech tę rołkołz z tobá czuię *KochFr* 40 (3); Y ty fie nie włtydź/ małzli czás łpokoiny/ Przyłłuchác
tey to krotofilney woyny. *KochSz* A2; *ReszPrz* 56; *BielSen* 15 (2); Poiedziem nań [na *sjem*] ochotnie/
będzieli czás Boży *BielSjem* 5 (2); Ale iednę rzecz/ chcefzli/ powiem ná cíę *PudłFr* 7 (5); á o práwie/
y oczym inem može ielcže (będzielić fie zdáło) bydź rozmowa *GórnRozm* C3v; Tyś fam tę mowę
zaczął/ leć iá kaželzli rad przełtáne. *GórnRozm* C4; Iam to iuziednak iuz obmyłł, ze ani tamtemu
nie wezmili woiewodztwa ani wátpliwym Przyiaciółom dáń pociechy. *ActReg* 51 (6); Podáleł mi
ten zakon/ á pomnięli dobrze/ Profzác w nim twoiey łáłki/ toczyłem łzy łzczodrze. *GrabowSet* D
(2); *OrzJan* 61; *WyprPl* B4v; *LatHar* 2 (4); Pierwey nižli był Abráhám/ ia iestem. Co ták rozumiec

musiem/ mali co być k rzeczy: Prawdę mowię/ iżem Abráhámá widział. *WujNT* 342 (2); niech dáléy poftąpią/ zdali fie wedle wzoru tego/ álbo niech vczynią co podobnégo temu. *JanNKar* A4v (4); *JanNKarGórn* D4; *SarnStat* *8v; *VotSzl* B2v; *GosłCast* 35; *PaxLiz* B2 (2); Niech woła chceli/ ná pomoc onego Tritoná z głośną Konchą ogromnego: Ktory w ízerokim trąbi Oceanie/ Ná íwym Puzanie. Chceli też brácią Vnieśionki oney Meneláowey oblaney krwią żony Vcźćić ofiárą dzieći Iowífzowe *KlonFlis* B3 (3); *KlonWor* 71; *SzarzRyt* C2.

W charakterystycznych połączeniach: *chce(sz)li (będzie(sz)li chciał, chcieli, chcieli, chcieli, zechceszli)* (76), *chceszli prawdę powiedzieć, będzili czas boży, godno li (będzili godne)* (2), *każeszli* (2), *mali co być k rzeczy, mali się prawda mówić, mali się (prawda) rzec* (11), *mali się prawda znać* (5), *mamli (prawdę, prawdziwie) powiedzieć* (11), *mamli (prawdę) rzec* (6), *mamli prawdę (ze)znać (wyznać)* (4), *mam(y)li (prawdę) mówić* (3), *mamyli prawdziwie rozumieć, maszli, mogli (mogłoby, będzili mogło) być* (14), *może(sz)li (możecieli, będęli mógł, będzieszli mógł, mogli)* (17), *można li rzec* (4), *pamiętaszli, będzili (byłaliby) (po)trzeba (trzeba li)* (25), *będzili Bog (Pan Bog, Pan) raczył* (4), *racyzszli (będzecieli, raczycieli)* (3), *będzili wola (boża)* (3), *będzili się zdało (zdali się)* (6).

Połączenia: »nawet -li« (1): y trudno im we wśzytkim porównać, przerównać niepomyślay: nawet chcefzli im co podobnégo vczynić *GosłCast* 5.

»k temu... -li« (3): A przes polue czwiczienia vftáwicznie to íobie vwázać mamy/ ktemu ku wśzelakim rodzióm bitw chcemyli przez ímiechu przísć/ abyfmy pierwey wnych wyczwiczeni dobrze byli. *KwiatKsiąż* O2v; *GórnDworz* I2v (2).

»-li, tedy« (2): Náśiekay mieftce pułzczádłem gęfto/ á máśćią íe dobrze natrzy/ [...] á chcefzli tedy też dobrze oleiem lniánym/ z fádłem ftárym zmiélfzawfzy/ á íełcze lepiéy oleykiem bobkowym *SienLek* 171; *GrzepGeom* Hv.

»(a) zwłascza -li, -li zwłascza« (5 : 1): *BielŻyw* 109; Po íobbocie rć. Grecki text (zwłáfcza chcemyli/ na articuły v święte^{go} Łukáfza i Iana przydané patrzyc) niemowi íobbotny ani poíobbocie ani íobboty/ ale po oba razy íobbot *MurzNT* 131; *GórnDworz* Z; *Strum* H2; Mówiąc (będzili zwłáfczá po temu vrodá) Iáciem oná fławnego píforymá brodá. *KochBr* 150; *CiekPotr* 60.

Fraza:»dali Pan Bog, Bog, Pan« (16 : 4 : 1): dalibog nam ídrowye. pomyfłymi o tech rzeczach yakobifmy ye dobrze poftanovili. *MetrKor* 46/175v; *LibLeg* 9/54v; *MurzHist* I4; *MurzNT* A4; *Diar* 76; *LubPs* A5v; Będzili Pan raczył/ ábo/ Dali nam Bog zdrowie [*Si Dominus voluerit, et si vixerimus*]/ vczynimy to ábo owo. *Leop Iac* 4/15; y záprawdę będziemy to mieć Bífkupá z głową y z cnotą/ dali mu Pan Bog oświeć. *OrzRozm* I (2); *GrzepGeom* B3v; áno ferce rófcie/ áno fie nádzieią ciefzy íż s tego dali Pan Bog doczekać ná drugi rok pożytek vrofcie. *RejZwierc* 109v; *Strum* Q4; *KarnNap* A2; *KochPs* 36; y Achitofel podnieśie pewnie piętę fwoię przeciw niemu/ y Semei náń z gory íífkáć będzie/ poki mu pan dopuści: poki íię też (dali mu to íełcze kiedy pan) nie vzna y nie náwróci *CzechEp* *3; Ale íię pewnie ná tym bárzo omylił: íáko tego (dali mu to tylko Bog z láfki íwey) potym będzie mógł od wielu ich doznáć/ íż íię w tym poczuia: y íádu íię ták záráźliwego co rychley y pilniey wyftrzegáć będą. *CzechEp* 127 (4); *NiemObr* 112; co ía dali Pan Bog zá czáfem ná íáśnią pokażę ludzióm *CzahTr* A3; *SkarKazSej* 682b. [Cf DALIBOG].

2. Wprowadza zdanie podrzędne przyczynowe, zawierające motywację treści zdania nadrzędnego, z odcieniem warunkowym: skoro [zawsze w antepozycji; w tym: cum con (2)] (44) : PatKaz II 190; Nieumieźli nauki albo rzemieśła iakiego, iako śpiewać malować etc. przecz sie nie śromasz z głupofci. BielŻyw 92 (2); Powiedzyał potym Anyoś/ á czemuż wciekaś/ Chceźli lepiej zrozumieć/ przecz dáley nie czekaś. RejWiz 131v; Bo będzieli nas śtrofować serce náśśe/ więźfzyć Bog niż serce náśśe/ á wśzyśtko wie [Quoniam, si reprehenderit nos cor nostrum, maior est Deus corde nostro et novit omnia]. Leop 1.Ioann 3/20 (2); Nie kładęć zá powinnoś cudźich obyczáiów/ ále tylko/ áby sie im przypátrył: á będał sie z cnotą/ á z rozumem zgadzác/ czemu ich náśzládować niemaś? KochPij C3.

a. Motywację treści zdania nadrzędnego stanowi porównanie (37) : śtracęli ciebie/ śtracę żywot mój. OpecŻyw 81; Otoż nie będzieli w Polźce Papięśwá/ nie będzie Arcybiśkupá/ áni Káplaná żadnego OrzRozm B4v (3); Odwróciźli sie Królu od tego Rzymśkiego Káplaná/ pewnie odwróciź sie od pokoiá/ y w pewny niepokóy y w rośtyrk z Królestwem twym wpádnieś. OrzQuin G2 (4); Będzieźli thy gdzie poćieśzon/ tá m sie ia z tobą wćieśzę HistRzym 15v (2); BielSat E; BielRozm 33; Wzgárdziźli to lékárśtwo/ inné nie pomoże. ZawJeft 48; Ieśt dawne práwo ná to/ ieśt gotowa grozá: Nie boiźli sie Bogá/ zboiźli sie powrozá. KlonWor 25.

Polączenia: »li ... i« (9): Zapráwdę powieďá^m to wám/ cirpięlitz ia ij wy cirpcie OpecŻyw 92v (2); Mogł li on to czynić/ álbo y drudzy Apośtołowye/ moze y koścyoś/ ponyewaź teź moc y władzú ma KromRozm II x; bo záginiełi ćiało/ y głowie niedobrze sie śśtanie: będzieli ćiało zdrowe/ y głowá w śwey cáości zośtanie. LeszczRzecz A5v; OrzRozm T2v; Niebędzieli w Polźce Káplaná/ nie będzie y Króla. OrzQuin X4v marg; BielRozm 17; GrabowSet K4.

»-li ... teź« (7): śtrácieli Krol wiáre te ktorá raz Polśká wziełá/ śtráci teź y cnotę the wyfoká przećiwko łobie Polśkiego narodu OrzRozm Lv; OrzQuin G2v; rozleieźli krew bliźniego śwego/ pewnie teź będye rozlaná krew twoiá: będyeźli biś/ będa cie teź pewnie bić RejPos 292v; Poieďieźli zemną/ ia teź ná te woynę poiáde ŚkarŻyw 559; CzechEp 56; NiemObr 4.

»-li ... tedy (i, teź)« (5): BielŻyw 84; bo będzieli w was to trwác coście flyśfeli od początku/ tedy y wy w Synie y w Oycu trwác będiećie [Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio et Patre manebitis]. Leop 1.Ioann 2/24; BibRadz Lev 26/15; HistRzym 62; Przeto miałáliby sie wroćić ná zad dawna tá Constitucia o wyćiąganiu was zá gránice/ tedyby y disciplina záraz wroćić sie musiała. GórnRozm M.

»-li ... to« (2): BielRozm 4; Dác muśiź gárdło v niego ná fuźy/ Nie náćieleli to pewnie ná duźy. CzahTr Lv.

3. Wprowadza zdanie podrzędne przeciwstawne [w tym: w antepozycji (16), w postpozycji (2); cum con (3)] (18) : Ale maźli prozno mowić/ Lepieći dáleko precz ieś. BierEz B2v; BielŻyw 20; Dwá tręďowáci byli w Sámáryey/ ktore wypęďzono dla trądu/ rzekli łobie: mamyli głodem vmrzeć/ podźmy do woyśká nieprzyacięłkiego/ owa sie nád námi zmiłuią. BielKron [85²]v (2); Ale pan Kośtká chcieli Dworzáninowi y około miłóści rádźić/ niechaize go rádniey tego náuczy/ iáko by sie w záczętey miłóści śprawowác GórnDworz Cc5v; Ieďieźli tu ná niezgodę/ Rádźey w kárcźmie miey gośpodę. RejZwierc 236v; KochPam 87; BielSjem 7; Niech ráczey nie będzie/ mali go być máło KochPieś 21; ArtKanc Sv (2); SarnStat [1281]; Więć miałemli czáłowi prozno dác vpływác/ Wolałem

te wierzyki tak po słowku zrywać. *CzahTr* C4v; Miałlibys piiiánemu fprawić takie gody: Lepiej bys go ożenił ná przykádku wody. *KlonWor* 69.

Połączenia: »-li ... tedy, tedy ... -li« (3 : 1): *BielŻyw* 84; bo gdzie flába ftrzelbá bywa s przestáwaniem/ nie fkázi fercá obegnáncom/ lepiej thedy niechác/ mali flába ftrzelbá być. *BielSpr* 75; Nie miałoliby fię tedy wżyftkiemu temu dogodzić/ tedy lepiej było zoftác poftáremu bez piánego práwá. *GórnRozm* E2; Wfzákóz miałlibych z gołemi rękómá Przyść: tedybych fnać wolał siedziéc domá. *PudlFr* 15.

4. *Wprowadza zdanie podrzędne przyzwolone: choć, mimo że; si Vulg [tym: w antepozycji (47), w postpozycji (1); cum con (2)] (48) :* Zalie maiáli maleć niedoftatki/ maią ie za wielkie *OpecŻyw* 8v; niewierzycieli ijże^m iá w mym oytztu a ocietz we mnie/ prze vczynki ktoré działám wiérzcie. *OpecŻyw* 96 (5); nie żalowali ktho fmierci krolow innych, iuz lkay á płacz wielkiego Alexandra. *BielŻyw* 164 (2); *RejRozpr* E2v; Chczefly to odnas przymować My ftobą niechczyem blaznować. *RejKup* G; Będáli grzechy wáffe iáko Szárłat/ wybielone będą iáko fnieg [*Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur*] *Leop Is* 1/18 [*przekład tego samego tekstu BielKron* 94]; Y rzekł im: Powiemli wam/ niebędziecie mi wierzyć [*Si vobis dixero, non creditis mihi*] *Leop Luc* 22/67 (11); *RejFig* Ee3v; Będzyeli długo żyw człowiek/ á w tey długości lat będzyeli wefoł zówždy/ ma wfpamiętác ná dni fwoie które márne były. *BielKron* 82 (4); Teras noc ieft/ á wnidęli do domu towárzyfzá mego/ nie pozna mie/ bo ieftem we złym odzieniu *HistRzym* 85; Długol[i] to będzie trwác/ Pánu Bogu wolno. *BielSat* D2 [*idem BielRozm* 26] (2); *SkarŻyw* 198; *BielRozm* 23 (2); *GrabowSet* Ov (2).

Połączenia: »-li ... alić« (1): A chociaiy więc przypádnie czáfem rok zówity/ Ali pan moy do ftá mil bierze fie ná kwity. A fkażáli nie k myfli/ álic on wnet ruży/ A fpowiednik zá vchem nadobnie mu tufzy. *RejWiz* 123v.

»-li ... (a) jednak, jednak ... -li« (2 : 1): Był liby kto zarażon á bolączi miał albo pryfzcze: iednak to lekarftwo wżythek iad od Sercza odgania barzo y fercze pořila *FalZioł* V 62v; *KromRozm III* N3v; A gdy iuz y dzieci y ftátek miewáli/ Y iáko pořádnikom zówfze dowierzáli. Opuściwfzy potomftwo/ opuściwfzy żony/ Wfwą przedfię/ iáko y wilk z gniazdá przyniesiony. Pořly iednak pořáli nádrzewiey do Ńiebie/ Chcáli by nie przychodziło ku tey potrzebie. *KmitaSpit* Bv.

»-li ... (a) przedsię (a. przeciw)« (3): *RejAp* 93; Bo dzyerżyli árendą ábo k wierney ręce/ przedfię drze báráná iáko może *RejPos* 325; *VotSzl* B2.

»-li ... tedy (przedsię)« (2): A będzieřli fie potym Cefárzem Ńmiał mienić/ tedy Ńmierci hániebney nie wydzieř. *HistRzym* 44v; *Strum* L2.

»-li ... to« (2): Chciałemli czytác/ tom nie nierozumiał/ Chciałemli zágrzac [*lege: zagrać*]/ tom poczác nieumiał. *KochFr* 74.

»-li ... wždy(ć)« (4): Zmorduiáli nas prze to/ wždyć nie poginiemy/ zá then czeřny żywot wieczny odzierzymy *ArtKanc* K19; *GrabowSet* P3 (2); Gwałtu/ gwałtu ľáfiedzi/ niechcećieli moich Ńciany dáchow rátowác/ rátuycie wždy Ńwoich. *KlonWor* 42.

5. *Wprowadza zdanie podrzędne będące nawiązaniem albo wprowadzeniem do sytuacji lub do tematu, często zbliżone do zdania czasowego; si Mącz [w tym: w antepozycji (144) w postpozycji (1); cum con (7)] (145) :* Widziřli kogo ľzczefnego/ Niechćieyże mu zařrzcć tego. *BierEz* F4v (3); Bo chcemyli

w nás grzechy vtlumitz/ od mierného iedzeníá ij picíá mámy počätz. *OpecŻyw* 37v; Będziefzli od panow czego ządał: latwie mozełz otrzymac *FalZioł* V 52v; á chczefzli ie thak picć: mozełz *FalZioł* V 68; Wracżanie przyśzłoliby á łzkodliwe/ pamieřay przyprawiać grzanke/ iakom ci wyśzey napifał *FalZioł* V 69 (9); Chciałliby lepak ty czyiey rady vżywać patrz pilnie iako łwe rzeczy łprawuie, bo ktho przy łwoim nie rządnie czini, iakoż inemu radzić ma. *BielŻyw* 44; przetoz ządałzli mądrołci, profiż iey od Boga á dać ia. *BielŻyw* 159 (3); Chczemyli wyśzey rozumu podnieć naydziem inřze przodki nałze á zwłazczża czo łie tycze kazni krześcianskiej [!]. *BielŻywGlab nlb* 8; *RejKup* z3v; *DiarDop* 119; Małzli ná czás biefiáde/ niechay trzeźwia będzye *BielKom* C4v; Ale chczemyli dobrą radę o tem myeć/ yáko lepyey/ yelliby mátká łwemi włáfnemi piersyámi karmić myáá płod łwoy. *GliczKsiqż* D4v; *RejWiz* 22v (2); Będałi offiárować Wołu ábo owce/ dádzá kápłanowi plecy y zołádek [*sive bovem sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum*] *Leop Deut* 18/3; BEdzieli iáka łprawá miedzy kthorymi ludzmi [*Si fuerit causa inter aliquos*]/ á zdáliby łie ná Sędziogo: kogo obaczy być łpráwdliwego/ themu łpráwdliwości gorę przykaze *Leop Deut* 25/1; Chciałlim kiedy iść do nich: ładałem pierwły [*Si voluissem ire ad eos, sedebam primus*]: á gdym łiadł by Krol/ łtawał około mnie załthę *Leop Iob* 29/25 (15); *OrzList* f4v; *LeszczRzecz* A4; *RejZwierz* 76v; Widziłzli złodzieiá/ nátychmiałt znim bieżyłz [*Si videbas furem, delectabaris cum eo*] *BibRadz Ps* 49/18; Vyrzyłzli gwałť vbogich/ á łady niełpráwdliwe/ nie dziwuy łie Bofkiey woley *BielKron* 80 (2); Si erit bellum meae partes non desiderabuntur, Będzieli woyná/ nie łtanie łie żadne omiełzkánie z mey łtrony. *Mqcz* 281b; *OrzQuin* S2; Ale będzieli łkok leniwy á cienki: tenći ieft od Czarney zołci/ álbo od Meláńkoliey *SienLek* 24v (2); *RejAp* 88v; A przetho chczeli Dworzáńin pokázáć widomie białeygłowie miłóść łwá/ y vczynić onę łobie łkłonna/ rychley czym innym niź łifty (mym zdániem) moze przyść do tego *GórnDworz* Cc4 (3); Przeto niemiey mu zá złe/ vkażeli to że lepiey vmie niźli ty. *HistRzym* 13 (2); *RejPos* 130; POydzielzli teź do owey piękney Sukiennice/ Tám teź prędko wywrocą twoy mieśzek ná nice. *BielSat* B3v [*idem BielRozm* 13]; Idzielzli gdzie do práwá/ iákie tám przewłoki/ By miał náłpráwdliwřz/ poiezdziłz ná Roki. *BielSat* E [*idem BielRozm* 32] (8); Iuź będzieli woylko/ nie tákie iáko Alexándrowo *RejZwierz* 46; Idzielzli tám idźze wiernie/ A záchoway łwoy łtan miernie. *RejZwierz* 236v (7); *Strum* D4v; (*nagł*) Pobiedzińłki Podłędek s łyny. (–) CHcecieli pewnie wiedzyeć pánowie Rzymiánie/ Otto wáłz Cefarz Rzymłki że tho prołtak ná nie *PaprPan* R2v (3); *Oczko* 14v (5); *KochPs* 75; *CzechEp* 292; A chczeli mię łłucháć dáléy/ Moiá Bárbaro nieřzácuy dobrych łdźi. *KochFr* 16 (4); á chczeli ze mnie dobrego człowieká vczynić/ ták ci ná to odpowiádam: *Merdice cura teipfum*. *ReszPrz* 52; *KochPieś* 11; *BielRozm* 10 (9); *PaprUp* G2v; rzeczełi co nic nie vczynią y owszem albo zamilczá, albo się zamarszczá *ActReg* 130 (4); *GostGosp* 96; *GrabowSet* K4v; Przeto tedy maćieli łady o rzeczy docześne wyładzćiefz te ná łąd/ ktorzy łą podlelyzy w kościele [*Saecularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum*]. *WujNT* 1. *Cor* 6/4; A potrzebáliby iákiey pofpolitey konwikciey: tá ieft przez piłmo moie poślednie przećiw nim/ Werifikácia názwáne/ dołtátecznie z łzczyrego piłmá łwiętego vczyniona. *PowodPr* 37; małzli iáki dar Boży/ rozumiey że brát twoy więcey ma *SkarKaz* 83b; *KlonFlis* Gv.

Połączenia: »-li ... a« (1): Przydzieli teź iáka potrzebá Rzeczyfopolitey á w což łie przygodzi? *RejZwierz* 143.

»-li ... ali(ć)« (5): Poydźiefzli też przez owy y tám y lám krzyże/ Ali woła Krámárká kupcie Pánie bryże. *BielSat* B4 [*idem BielRozm*]; Iuż przypádnieli chorobá iáka/ álic drugi iuż biega Doktorá y rády kędy może nábywáiąc. *RejZwierc* 90 (3); *BielRozm* 14.

»-li ... azaż« (2): Odpowiefli mi/ w Pánie Bodze nálfym duffamy: á załz nie then iefth Bogiem wálfym ktorego wyfokości y ołtarze wyrzucił Ezechiałz [*Quod si responderis mihi: In Domino Deo nostro confidimus; nonne ipse est cuius abstulit Ezechias... altaria*] *Leop Is* 36/7; *RejFig* Eev.

»-li ... i« (4): *RejZwierc* 80; Każećieli téż zágrác/ y ná tom ia chćiwy. *KochFr* 99; *GrabowSet* K4v; Będziefzli [!] chćiał náłze złości Ważyć/ Oycze dobrotliwy/ Wagá twey íspráwiedliwości/ Y ktofz ták będzie [!] ízczęśliwy/ Kto ták w cnotách vtwierdzony/ Gdy przydźie ná łąd prawdzíwy/ By nie miał być potępiony? *SzarzRyt* Bv.

»-li ... íścieć« (3): *RejKup* k2v (2); Abowiem chćefzli krotkimi łowy wiedzieć kto thą drogá naprofciey chodzi á nigdy nie błádzi/ íścieć żaden ínszy iedno ten v ktorego iefth rzecz nalepfa cnotá á baiaźń [!] Boża *RejZwierc* 138.

»-li ... już« (2): *RejWiz* 192; Więc przywiedźieli zbrodniá do źimney wody Stároftá/ iufz fię ftrzedz/ iufz czuyno ípác muśi. *GórnRozm* D2v.

»-li ... oto« (2): *RejPos* 350v; chćećieli odemnie wziác moje błogofłáwieńftwo/ oto ie wam ofiáruię *SkarŻyw* 335.

»-li ... przeto« (1): Wfzákem ći téż y pierwey powiádał/ że z tey Exekucyey nic niebędzie: á będzieli co z niey Gomon: Przeto w Polfzce pewnie będzie *OrzRozm* I4v.

»-li ... tedy(ć)« (6): *RejKup* p2; á miał li bych prágnąc áby fie w kthorey rzeczy Dworzánin odmienił/ tedy wniczym innym/ chyba w thym/ iżby był trofzkę białyngłowam przychylnieyfzym niż pan Boiánowfki *GórnDworz* Dd5v (2); *RejPos* 37; *RejZwierc* 46; ále mię y nágiego ná wfzem cnotliwego do liebie przyimie/ y ogárnie nágość mię fkrzydły fwymi/ á powazy godność mię [...] y odpuśćiwfzy wyfłępek moy/ bylli iáki przeciwko niey/ tedy táki ktory nic nie ízkodził poććiwemu memu y dobrej fláwie mey *CzahTr* A2v.

»-li ... to(ć)« (10): *RejRozm* 404; á vczynionoliby przeciw tey vftáwie/ to czyniem rzecz niczemną. *UstPraw* B4 (2); *RejFig* Bb3; *GórnDworz* Y3; Będzieli téż iáka wyborna pieczenia/ to zwirzchu iáko fkorupá/ á w pośrzodku mogłby iá íáftrżábá nákarmić. *RejZwierc* 59 (2); *GórnRozm* Cv; *CzechEp* 292; *SarnStat* 972.

Fraza: »idzieli o [co]« (1): Bo téż nigdźiey ták rzeczy tey pímo ś. nie podáie. Idźieli téż o flowá/ tákich téż pímo ś. nie vżywa: żeby áż práwie oftáteczne⁸⁰ czáfu przed fkończeniem śwíátá/ odftápienie to miáło być *CzechEp* 349.

6. *Wprowadza zdanie podrzędne czasowe [zawsze w antepozycji]* (6) : Pánu ia wielce/ y wielce dziękuie/ Którégo ráde w fercu swoim czuie/ Czuię iá we dnie: zgáfnáli téż zarze/ Duch mię mój karze [*insuper et usque ad noctem increpauerunt me renes mei Ps* 15/7]. *KochPs* 20; Dźiěníli ná niebie świećił/ nocli wftałá/ Twoiá mię ciężka ręká dolégála [*Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua Ps* 31/5]. *KochPs* 44 (5); Iák fkoró dzień śwíátło fwe rozwodzi po niebie/ Przezeń siedmkroć wychwála Boże wieczny ćiebie. Nocli iáfność fwym płałzczem przyodźieie dniowá/ Možność Páńfká wyznawáł pieśnią Dawidowá. *SapEpit* A4.

7. *Spójnik współrzędny; łączy składniki zdania, między którymi zachodzi stosunek rozłączny: albo* (12) : Potym Maximilian dziekował iam też rzekł słowo, dwieli *ActReg* 84; Iáko z okrutnych źwierząt/ źwierź/ łczenięli máłé/ Co do boiu ma ząbki ielcze niedoštáté: Chočia kálác nie może/ wdy czego go vczy Przyrodzenié/ iálnie znác/ gniewa fie/ y mruczy *GórnTroas* 70.

Połączenie: »-li, -li« (5): *CzechRozm* 268v; Do tego pić co mu nazwyczáynieyźégo/ piwoli/ winoli/ bylé to zdrowiu/ zółądkowi/ á nie vpićiu/ áni rołpuście łłużyło. *Oczko* 24v (3); káždemu fię pánem Zołtác, złymli dobrymli łpołobem chce. *CiekPotr* 77.

II. *Partykuła* (1203) :

1. *Partykuła pytajna; wprowadza zdanie (lub równoważnik zdania) pytające (realne i retoryczne): czy; num* *BartBydg*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *nunquis* *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *an*, *ne*, *nunquid*, *si* *Mącz*, *Cn*; *nonne* *PolAnt*; *anne*, *ancine*, *ecquid*, *nunquidnam*, *utrum* *Cn* [w tym: *cum con* (38)] (910) :

a. *W pytaniu niezależnym* (501) : Xánt rzekł/ milcz łotrze co mowifz/ Ielzczeli tego niewidzifz: Iže iey bárdzo łzánuię *BierEz* B4v; Spytał/ Miłtrzu możeli być/ By mógł ieden morze wypić? *BierEz* D4 (10); *OpecŻyw* 7v (20); *PatKaz II* 72 (2); pytał ich mowýąc/ y żyw ocyec wáz łtary o ktoremełcýe mi powýedali a zdrowli *HistJóz* Dv (2); *BartBydg* 246b; *BielŻyw* 6 (3); Spiąli też riby albo y robaci ktore ciepła żadnego nie maią. *GlabGad* L2v (8); *BierRozm* 25; *LibLeg* 11/141 (2); Y długożli ci złołliwi ludzie będą ták wrołkółłach łwych vynólic ku gorze myłli łwoie *RejPs* 139 (4); *RejJóz* C (2); *SeklKat* N3; O nieboze kotku lichy Trzebali tobie tey pichi *RejRozm* 394 (2); Widziłli to miły Pietrze Iako ten łwiat jdzie przer [!] fyę *RejKup* y2 (6); *HistAl* A3 (3); A przełstawáýałz grzełfyć álbo polepłłáýáli fye z tey nowej ewángeliey? *KromRozm I* D4v (2); Takłic się nowę rzeczy podobaią/ że tełz chcełz aby to zniłszczono było/ co twoj dobrzy a cnotliwi przodkowie ták długo trzymali? *MurzHist* M3v (3); Ale cółcie byli wyłzli widzić? Prorokáli? *MurzNT Luc* 7/26 (7); *KromRozm II* q4v; A gđzyeby thák było/ yáko oni dżyerżá/ łlułłnyeli fye wtym połtánowyenye ápołtołłkye v nas odmyeniło *KromRozm III* L5 (3); *LubPs* T4; *GroicPorz* 12; Alexándér Papielz ielłli pierwłzy/ iáko łami powiedácię. *KrowObr* 70 marg (5); *RejWiz* 83v (3); Spokoyneli ielł przyłcie twoie? *Leop* 1.Reg 16/4; Y rádžil fie Dawid Páná mowíąc: Ielłli mam wyiáchác przećiw Filiłtinom? A dałłli mi ie w ręce [Si ascendam in Philistiim? et si dabis eos in manu mea]? *Leop* 2.Reg 5/19 (14); *OrzList* a4; *LeszczRzecz* A5 (2); *RejFig* Dd2v; *RejZwierz* 107v; Potym rzekł Ioáb ku Amázie/ Zdrowelłi dobrze brácię moy? *BibRadz* 2.Reg 20/9; Izali fię z niey może obrác drzewo godne ku roboćie iákiey? ábo możeli z niey być iáki gwoźdź/ na kthoremby mogłó być zówielzone nacźynie iákie? *BibRadz Ez* 15/3 (22); y możeli być co dżiwnieyłzého pod tym łłóńcem nád piłmá ich *OrzRozm* Q3 (3); Toli bog nawyzłzy był Iupiter/ co vciekał z niebá przed Obrzymy z drugimi bogi áż do Egiptu/ á ielłcze fie y thám bał/ áż fie w źwierzę Skopu przemienił? *BielKron* 24; Chłop rzecze: á łpráwiedliwyli łędzia? Ielłli też miłółnik tey źiemie ábo poddánych? Godnyli ielł ćci? Nie mali ná łobie wády? Ielłli Krzełściánin dobry/ obrońcá wiáry y poddánych? *BielKron* 275 (17); Recte meministi? Pamiętałzli to dobrze/ nieomyłilełli fie? *Mącz* 348d; Viden? pro vides ne? I widziłz? widziłzly? *Mącz* 494b (24); W tym krzemieniu/ widziłzli ty ogień? *OrzQuin* I3 (6); *Prot* A2 (3); *SienLek* S4 (4); Nuż rychłóliż miedzy námi rozeymiecie? *GórnDworz* O7 (4); Przyiácięlu chcełzli vyźrzec kędy łą twoi towarzyłze? *HistRzym* 97 (10); cześłtoż im wđdy mamy odpulłzcźác to od nich gdy fie przyłráfi obrázenie łwoie/ y

dofyćli będzie fiedm kroc? *RejPos* 247v; O moy miły Pánie/ y godzyenzieli te⁸⁰ ten to nędzny sługá twoy/ ábyś ty służył iemu? *RejPos* 341v (15); *BiałKat* 16 (3); *BielSat* Nv; *RejZwierc* 27v (6); *WujJud* Nn3v; *WujJudConf* 177v; Y rzekł Awfzálom do Chufzáia tákali przyiazń twoiá do przyiaciela twego? *BudBib* 2.Reg 16/17 (23); *HistHel* D3 (2); Symonie Iohánow, miłuielz (li) mię? *BudNT Ioann* 21/17 (13); Bo k rzeczyli to/ kord kázác kupic/ áby go dopuľzczác nošic/ iefliż byś go vzywác nie miał? *CzechRozm* 234 (22); nieprzyidzieli ná to/ że miałto błogosláwieńftwá przekłęctwo nád námi od Bogá będzie wišiało/ á czáfu złey przygody/ nienaydziemy żadnego mieyfcá miłosierdzia? *ModrzBaz* 124v; *SkarJedn* 77 (3); *KochOdpr* C4; długoli Zły człowiek ma došwiadczác twey cierpliwošci? *KochPs* 16 (4); ieden záwołał: Ach S. Ekwicy podobaćli fię to/ iřz nas ták wywłoczá/ á bronić nas niechcelz? *SkarŻyw* 213; O nienálycone miłošci Bożey ferce/ małoliš iuřz był prac dla Chryřtuřa podiał? *SkarŻyw* 355; Niewřtyd li was tey řprofney řtáynie/ w ktorey páná řwego řzukác chcecie/ tám gdzie bydła řzukáia? mozećieli wierzyć iřz Pan y Bog wářz ná taką nędzę przyřzedł? *SkarŻyw* 27 (29); Tákli moiá Orřzulá/ ielzche żyć ná ťwiećie Nieumiawřzy/ mušiała w ránym vmrzeć lećie? *KochTr* 4; Tákli to brátá błádzácego řzukáia? tákli go teř z błędu wywodzá? *CzechEp* 96; Trzebáli w tym wápić? trzebáli lekce wáżyć/ y rzefzotem y řłodyczá řzátáńfká to názywác? Abo ielzche/ mořeli tá mowá tych to nowych Kátholikow/ náporząd z řłowá Bořego/ iřz ich w oczy kole/ řzydžácych/ zá dobrá y prawdźiwá być poczytána? Mogáli być theologámi názwáni/ y w pocřet wiernych chwalcy Bořych policzeni? *CzechEp* 112; Azař fię im godřilo co zmiřláć y pokrywác? godřiloli fię teř z vřczyřpkem prawdy zbáwiennyey w namnieyřzey rzeczy folgowác? godřiloli fię w nieřzczyřošci dáć vznác? *CzechEp* 208 (37); Zgodřili fię to z dřišieyřzú pychá Papielká? *NiemObr* 62 (5); Obráli by fię kiedy kto ták prácowity/ Ze by z was chćiał wyczerpác vmyřł moy zákrity *KochFr* 107 (3); *KlonŻal* E3v; *ReszPrz* 25; *KochPieř* 11 (2); *KochSob* 58; *PudłFr* 34; *ArtKanc* K7 (2); Wiákiéyře dřiř cenie Arcybřkup? ábo będzieimli go chćieć wřzyřcy řłuchác? *KochWr* 36; przyřtalo li to wam řinom tak znamienitich przodkow *PaprUp* I2v (2); *ActReg* 8 (5); *Calep* 347b (3); *GostGospSieb* +2 (2); *GrochKal* 7; Mówię/ prawdáli to: czy vmiéramy Ze wřzyřtkim zgoła/ á więcý nie mamy Zywoťá/ tylko póki duřzá w ćiele? *GórnTroas* 30 (5); *GrabowSet* B3 (8); *KochFrag* 20 (2); Iefliřmy wam duchowne rzeczy pořiali: wielkali to/ że wářze ćielefne žniemy? *LatHar* 127; y řpytał go řtároťá/ mowiac: Tyřli ielř Krol Zydowřki? *LatHar* 697 (4); *KořakCath* C3v; *RybGęřli* C3 (3); rzekli mu: Pánie/ mamyli bić mieczem? *WujNT Luc* 22/49 (9); *KmitaSpit* A4; Wierzę w iednego Bogá. ktoryř to? Zydowřkili? nie. Tureckili? nie. heretyckili? nie. *SkarKaz* 276a; Aza to iednym křięgom vczynili/ máłoli z Bibliey wymiátáli *SkarKaz* 382a (8); *CiekPotr* 14 (4); Widřialeřly [!] tám zgodę álbo miłošć iáká/ Albo řpráwe záczymbý nád námi wřzeláká. *CzahTr* E (5); Kto da złemu przyczynę/ winieniłi zořtawá? *GosłCast* 29; Iař to niecnotliwa? Ach nieřtetyřz/ iali to w powieřci fałřzywa? *GosłCast* 65 (6); *PaxLiz* Cv (2); *SkarKazSej* 674a (2); *KlonWor* 81.

α. W połączeniu z partykułá „nie”, która zatracá w pytaniu swá funkcję przeczcáq; *nunquid* *PolAnt*, *Vulg*; *nonne* *PolAnt* (42) : Niemogł li by ten vczynitř iřž by nieumarł/ ktory otworzył řlepemu oczy. *OpecŻyw* 68 (2); *RejZwierz* 124; Iefliř ielř w ięzyku mym złořć/ á vřtá moie nie czuiáli gorzkořci. *BibRadz Iob* 6/30 (2); *OrzRozm* D4; *BielKron* 12; *Nunquis* hic me sequitur? *Nemo* homo est. Nie ydřieli kto zá mná? y yednego człowieka nie zayřrzeć. *Mqcz* 245b (2); *OrzQuin* B2v (2); *HistRzym*

130; *RejPos* 225v; Nie pamiętafzli ty Celárzu gdyś ono w Hiłzpániey po oney wygráney bithwie pod drzewem fiedział á bárzoś był vprágnął/ kiedyc ieden Rycerfki człowiek przyłbicę wody przyniośł *RejZwierc* 99v; *BudBib Gen* 44/5 (3); *Strum* P2v; Nie pięćli wroblow przedáią zá dwa pieniądzá/ á ieden znich nie iest przepamiętan przed Bogiem? *BudNT Luc* 12/6 (13); *PaprPan* Aa2; nie zarázli też ná początku opifuie Ewánieliftá/ w ty fłowá: Iam tedy widział/ y świadczyć/ iż ten iest on syn Boży? Azaż y íam Pan Chrístus ták fię nie zwał? *CzechEp* 210; A to ktoli też piśał? ábo kto tego iáwnie náuczzał/ nie Apoštołowieli y Ewánieliftowie? *CzechEp* 211 (4); *NiemObr* 132; *ActReg* 117; *WujNT Matth* 12/23 (2); *SkarKaz* 43a; *CiekPotr* 10.

b. W zdaniu dopełnieniowym lub przydawkowym, zależnym od wyrazu oznaczającego niewiedzę, wątpliwość lub wyrażającej dążność do zaspokojenia ciekawości (409) : Y siedział z dáleká pátrząc/ Rychłoliby čás potárgnąć. *BierEz* S3v (5); Pilat pytál Iezufa milégo o rozmaíté rzeczy/ a ośobno o to bylliby on krol żydowfki. *OpecŻyw* 119v (8); *OpecŻywSandR nlb* 4v; *PatKaz II* 32v (4); Piśał kxięgi Theofraftus o ożenieniu do Iowiana w ktorych pytanie czyni, możeli fie mądry ożenić *BielŻyw* 108 (14); A ínadz fie iuż y ciáło moje zámárśczyło nie ináczey y iáko íkorá zawięśloná ná mrozie ítáráiąc fie oto długie li ięścze fá czasy moje y długoli możności íwey nádemną vzyć ma íprzećiwnik moy *RejPs* 181v; áż czásem mię zeymował ítrách pátrząc ná zuchfalśtwo ich á dziwuiać fie rychło li ná nie od ciebie pomśtá przypádnie. *RejPs* 187 (6); Acz niewiem wieli Bog otym *RejRozpr E2* (3); *LibMal* 1544/81; Iuż nie czuię mamli dużę *RejJóz* B6 (8); Wie bog doczekamly noczy. *RejKup* f5v (9); *MurzHist* M2v; Pod Hyerozolimśkim pátryárchá nyewyem yáko wyele krześciyanów/ álbo yeftli tám ktory pátryárchá teraz. *KromRozm III* L6 (3); *Diar* 34 (4); *LubPs* R3 marg (3); Z kąd przychodzi íze Cyrograffy máley wagi bywáią/ nád kthore ku dowodowi niewiem możeli być co waźnieyśzego. *GroicPorz* y (2); *KrowObr* 132 (2); A tu obáč dobrzyli to bywáią goście. *RejWiz* 188v (3); któż mi da znác/ odpowiedziałliby oćiec twoy o mnie co twárdego á przykrego? *Leop* 1.Reg 20/10 (6); *UstPraw* C2; *LeszczRzecz* A3v (5); niewiem wieli Chárt/ o tym miły pánie. *RejFig* Aa6 (5); Powiedz mi zá tylkoliście przedali then folwárk? *BibRadz Act* 5/8 (4); O ślepy á vporny Człowiecze/ powiedz mi/ możefzli ty nadobnie á gładce roździerać podwáliny álbo grunthy cháłupy twey *OrzRozm* B3v (9); Od tegoż czáfu przy wybierániu Papieżá máca Archidyakon przez ítołek dzyuráwy/ mali Papież Reliquie domowe. *BielKron* 171v; przeczedłzy lífty Olbrycht/ rádził fie íwoich/ chcáli fortuny pokulić *BielKron* 237v; przyśzedł do nich y vkázował im przez znáki chcáli więcey ryb ieść *BielKron* 442 (35); iáko y Kálwin wykłáda/ y Symlerus ácz wátpiać myfli możeli ták być wyłożono. *GrzegRóżn* B4; *KochSat* B3v; Probare boves, Skośztowác/ doświádczić dobrzeli robią. *Mącz* 323c (2); Iuż nam nie o to w Polśce idźie/ mamyli mówić/ *Sancte PETRE ora pro nobis*: ále o to/ iefliże tu ná źiemi Bog wćielóny *OrzQuin* Z2 (5); *SienLek* 36v; *RejAp* 25 (2); Co fie zda w. m. pánie Boiánowfki/ godnáli thá biaągłowá dobrego wípominánia? *GórnDworz* Y7 (8); pytam twey miłości/ mógl łibych [!] w they źiemi iną nogę zá dwa złote thákowá iáko ia mam kupić *HistRzym* 22v; Wynidź á ogláday znalazli tego człowieká. *HistRzym* 46 (9); Coż rozumieśz/ mogłliby on onego morderzá twego [...] rozwiézác ábo mu odpuść ono morderśtwo iego? *RejPos* 302v; Trzecie vważay/ długolić to trwác ma *RejPos* 319v (15); powiedz mi/ vczyli téz tego/ álbo czynili téz to Zakón Nowy: Odkrywali grzeczy/ iefliże ie téz karze: vczyli człowieká pocźciwie żyć?

BiałKat 23v (6); *GrzegŚm* 50 (4); *HistLan* A3 (4); A iefliże kęs mało pokwitnie/ pátrzyże długo li trwać będzie/ álbo iefli fie w tym rozráduie potomśtuo iego. *RejZwierc* 40; Pothym z wielkieu noczy liczy cizioianus dálekoli do świętego Ianá *RejZwierc* 159; Obácźże fie śmácznolićby to było/ kiedybyś vyrzał áno półtronny człowiek rofkázuie w domu twoim *RejZwierc* 189v (24); *BielSpr* 25v (2); *BudBib Sap* 2/17; *MycPrz* II A4 (2); A kiedy iuż pozenie robotę ku Górze to iest Groblą/ pilnuyże ípełnáli zakład/ dobrzeli Surem idźie: wynidźieli mu téż zawierká wedle miáry. *Strum Fv* (6); *BudNT przedm* b2v (3); Powiedz mi wierzyźli/ y przyimuiefzli cále wśyftko pímo ták ítárego iáko y nowego przymierza? *CzechRozm* 22; Ia zániechawfzy długiey ich proznomowności/ ná troy to rozłádek iáko wiernego przypuźczám/ godzili fie téż ludziom omylnym wykłády tákíe śobie zmyfláć/ ktore śá przeciwnie śłowu Bożemu? *CzechRozm* 25v; przeto téż y w to pilnie weyźrzeć potrzebá: Moźeli téż oko cíieleśne rozumu ludzkie⁸⁰/ kroleśtuo to duchowne vpátrzyć? Abo/ moźeli ie rozłádek dowćipu ludzkiego ogárnáć? *CzechRozm* 185 (25); *PaprPan* Hh2v; *ModrzBaz* 43; *SkarJedn* 33; *KochOdpr* Bv; Nie rofczytáli/ rychłoli y iáko fie wroćim *SkarŻyw* 26 (6); Ani ná koniec o tym śłowká wyrzekę/ godzili fie ták śierdźic y ná krew niewinná *CzechEp* 164 (18); Niechay káždy vważa przyfyoynieli to X. K. vczyńił *NiemObr* 123 (7); *KochFr* 50 (4); *KochWz* 136; *WerKaz* 288; *BielSjem* 18 (2); *GórnRozm* A (7); ale iakofz fie wam widzi bedzieli takowemi *PaprUp* D3v (2); *ActReg* 4 (5); *GórnTroas* 60; *GrabowSet* B4 (2); Alberté/ vpátruy ty/ íłli konie kędy. *WyprPl* A4 (3); *LatHar* 713; *WujNT przedm* 39 (5); *WysKaz* 10; *JanNKarGórn* D4; *SarnStat* 1278; *CiekPotr* 68; Podawfzy im ínopek ítrzał mocno záwiázány/ Chćiał widźieć od ktoregoby bylliby złamány. *CzahTr* E2 (3); *PaxLiz* C (3); Więc nie wiem tákli *KlonFlis* G3v.

Wyraz, od którego zależy zdanie dopełnieniowe, znajduje się w postpozycji (30): Ale moźeli on co mimo to álbo przeciw temu/ co raz od páná albo ápośtołow yego przyyáł/ ná nas vftáwyáć/ tego bych fye yeífce rad od cyebye náuczył. *KromRozm II* t3v; *Diar* 23; dobrzeli nápiáno/ pytay *GroicPorz* B3v; *RejWiz* 55v; *RejFig* Cc; *RejZwierc* A5; *BielKron* 283v; *OrzQuin* Lv; Będźieli trwáłe ízczęście to vyzrymy potym. *Prot* B4v (2); *RejPos* 72v; Kto ná fie wźetecznego czo táiemnie czuie/ Rychłoli go ofádzá pilnie vpátruie. *RejZwierc* 212; Godzili fie co ná to odpowiedáć á czas prozno trawic/ bárzom wáptił. *SkarJedn* 233; *Oczko* 3; *SkarŻyw* 260; *CzechEp* 165 (3); Potrzebá pilno temu fie dowodowi przypátrzyć/ y mali w śobie co pewnego rozłędzić. *NiemObr* 52 (3); *PudłFr* 50; tákże téż dobrzeli to/ że ludzie obwinieni gdy fie ná Seym pozwáni nie sftawią/ czći bywáią odłádzieni/ potym fie powie. *GórnRozm* I; Iáko téż y owo iednánie ná Seymie po dekrećie Krolewfkiem/ y íkazánium ná gárdło/ dobreli iest/ y mali ták bydź/ pułczám to ná troy wláfny rozłádek. *GórnRozm* K2 (4); *ActReg* 10; *WyprPl* Cv; *KlonFlis* H2; Lecz mogłoliby to być/ do Małżeńśtwa wftápic/ Wźiąłem śobie ná rozmyfl W. M. fie rádźic. *PaxLiz* E.

α. W połączeniu z partykułą „nie”, która zatracą swą funkcję przeczącą (36) : *BierEz* D3; *RejJóz* M2v; *Leop Mal* 3/10; pytála go iefli krol Filip nie ma drugiey żony/ álbo nie poymieli nád nię iney. *BielKron* 122v (2); *OrzQuin* V3v; *RejAp* 34; *GórnDworz* Kk8v; *HistRzym* 88; Obácź iedno á obácź nędzniku iefliżeś ty nie więtfzy pogánin/ á nie więceylibyś godzien gniewu/ niżli pogánin. *RejPos* 74v (3); *RejZwierc* 158 (4); ípytay oká twego niemálfz li w nim bierzmná/ przeciwko prochu temu/ ktory w Pánie gánifz *BiałKaz* K2v; *CzechEp* 142 (2); *NiemObr* 130; *KochFr* 56; *GórnRozm* Av (3);

Paprup I; Pisałem mu był niechciałli by był okowale wkontraktiaki znim wnisc *ActReg* 81 (8); A wiątry mamy po fwey myśli prąwie: Kto wie/ przeciwne nie wltánąli potem? *GrochKal* 8; *GórnTroas* 60; *KlonWor* 82.

2. *Partykuła pytajno-rozłączna; łączy zdania (lub równoważniki zdania) albo składniki zdania, między którymi zachodzi stosunek pytajno-rozłączny; an, ne Mącz, Modrz; num, nunquid PolAnt; utrum Mącz [w tym: cum con (6)] (284)* : Niewiem ikąd ią [*conclusio*] począć/ máiąc ták wielką rozlicżnych niezbożności Papielskich/ obfitość y swiáectw y przykładów? włytki wypifác/ rzecz iest niepodobna: opuścić z nich ktore/ iákoś záłořna: brakli też w nich wczynić/ y trudna y wątpliwa *CzechEp* 385; *WujNT* 587.

Połączenia: »-li (...) a(l)bo(ć) (nie), a(l)bo ... -li« = *nunquid ... an PolAnt; ne an Mącz* (57 : 2): *BierEz* N (2); *LibLeg* 11/141v; *ComCrac* 19; A yużli to záto ftoy Alboć fię czo welbie broij *RejKup* aa5v (2); *GroicPorz* C2v (2); *KrowObr* 12v; Więć niewiem żywotli to álbo iáka rořkoř *RejWiz* 4v; *BibRadz* 2.Reg 17/6; *OrzRozm* L3v (3); *BielKron* 82 (2); *Deliberant utrum traiciant legiones ex Africa nec ne*, Rozmyřláya fie máyáli zářtępy z Afryky przewieść albo nie. *Mącz* 191b (3); Dobrzelić włyřtko álbo nie: tegoć nie vmiem powiedzić *SienLek* 44 (2); *RejAp* 35; wřrzyřz prawděli mowię/ ábo kłámam. *GórnDworz* T4v (6); *HistRzym* 128; *RejPos* 250; *BudBib* b2; Nurzánie Iohánowe zkad było? Zniebáli álbo zludzi [*e caelo an ex hominibus*]? *BudNT Matth* 21/25 (2); *CzechRozm* 245v; Mniew/ ábo więcey/ rownali też lidzbá Oboygá/ korzyść nie wielką to wiedzić. *KochOdpr* B2v; *Oczko* 17v; *KochPs* 18 (2); *SkarŻyw* 75 (2); *CzechEp* 15 (3); *WerGość* 245; *GórnRozm* A2v; *KochWr* 40; *ActReg* 28 (4); Więzięń/ winienli gárło dáć/ ábo iest práwy *GórnTroas* 27 (2); *WujNT* 168 marg (2); *SarnStat* 780 (2); *GrabPospR* N; dobrzelim to álbo źle wczynił *CiekPotr* 14 (2).

»-li ... abo ... czyli« (1): Ale powiedz mi/ co o tym trzymařz/ waźniewřzali to Bogá fámeo mowiącego řłyřzec/ á bo od niego ániołá pořłáne⁸⁹ widzićć/ czyli cudá iákie/ onym Apoftolřkim podobne przed łobą mieć? *CzechRozm* 188.

»-li (...) czy (nie)« = *num ... an PolAnt* (22): Ach me namileyřze dziecię Y czemuřz mi nie powiecie Żywoli wždy ci vmarło *RejJóz* B4v; *Diar* 35; *BibRadz* 3.Reg 22/6; Lecź ia niewiem ku dobremuli to/ czy ku złemu/ iż my Polacy/ niemamy řwego włáfnego vbioru *GórnDworz* L6v (6); *RejPos* 318; *RejZwierc* 222; *KochFr* 100; Lepięy li było przez morze řye pláwić/ Czy nád pořnemi kwiatkami řye báwić? *KochPieś* 7; *GórnRozm* B3 (3); *KochWr* 40; *ActReg* 9; *GórnTroas* 69; *WyprPl* A3; *RybGęřli* B4; Abowiem ktoź więřzy; tenli co řiedzi v řtołu/ czy ten co řłuży [*Nam quis maior est, qui recumbit an qui ministrat*]? *WujNT Luc* 22/27.

»-li ... czy ... czyli« (1): mnieli napirwey? czy żonę? czyli dzyeci chceřz zábić? *BielKron* 110.

»-li (...) czyli (nie)« = *ne ... an Mącz, Modrz; num ... an, utrum ... an PolAnt; an ... an Modrz* (100): *OpecŻyw* 66v; *PatKaz II* 83v; *BielŻyw* 22 (3); Nyewyem komu wyęcey pánuye/ mnyeli/ ktory ná řwey kápicy przeřstawam/ czyli tym/ ktorzy [...] od wyáry y řwyętych obyczáyow y wřřaw przodkow řwych odřtěpuya. *KromRozm I* A3v (2); *MurzNT Mar* 12/14; mamyli wyiáchác do Rámoth Gáláád ná woynę/ czyli dáć temu pokoy [*ire debemus in Ramath Galaad ad proeliandum, an cessare*]? *Leop* 3.Reg 22/15 [*przekład tego samego tekstu BibRadz*] (3); *OrzList* g4; *BibRadz Iudic* 2/22 (3); poznaymyř pierwey lud ten/ ktory Polřki wřywa/ iednákowoli iest/ czyli rozny: iednákowoli/ czyli roznie lud

ten Polfki vżywa *OrzRozm Vv (15)*; *BielKron 342 (2)*; *Mącz 243b (2)*; A kędyż ci w tę Owczárnią weszli/ przez dźwiérzéli/ czyli inędy kędy? *OrzQuin Xv (7)*; *GórnDworz F4 (3)*; *HistRzym 9v (2)*; *RejPos 8 (2)*; *GrzegŚm 34 (2)*; *RejZwierc 164v*; *BudNT Mar 11/30 (2)*; *CzechRozm 54 (2)*; *ModrzBaz 86 (3)*; *KochOdpr B*; *SkarŻyw 15 (7)*; *CzechEp 25 marg (6)*; *NiemObr 20 (4)*; *KochFr 29*; *GórnRozm I*; *ActReg 12 (3)*; *GórnTroas 5*; Niewiedziéc/ tyli więtfzą cześć maż z przodków swoich/ Czyli oni chwalnieyży z wyłokich cnót twoich. *KochFrag 42*; *LatHar 698*; Rabbi/ kto zgrzeżył; tenli/ czyli rodzicy iego [*hic aut parentes eius*]/ iż fię ślepym národził? *WujNT Ioann 9/2 (14)*; *SkarKaz 552a*; *CiekPotr 21*.

»-li ... czyli ... czyli« (1): Komu służą mowy stárego Testámentu Boguli: czy li fynowi czyli Troycy. *CzechEp 279 marg*.

»-li ... izali« (1): iefli tę wodę będę pił/ wezmáli też potwierdzenie álbo ochłódenie człónki wżi[t]ki Macedonow y perłow/ izali ia tilko mam być żyw przez nich. *HistAl H4*.

»-li ... jeśli« (1): a tho chczyal ly yeden dworzanyn swym Lysthem odpowedyecz, yefly szya ych thefz chczyalo kylko nayednym Lysczye napyszacz, tho bylo naych woly *MetrKor 37/1*.

»li (...) (nie) -li (też)« = *ne an Mącz (42)*: Przepowieday słowo/ nieuftaway/ tzałli/ nie tzałli/ karz/ łay/ nápominay/ we Wfzelkiew fkomności y w náuce. *KrowObr C3v*; *OrzList e2 (2)*; Gdy Poborcá będąc niefláchćic vczyni krzywde fláchćicowi około cła/ tedy to ná woli tego fláchćicá chceli dowieć ná poborcę/ chceli mu dopuścić odwod. *UstPraw E2*; omieniałci práwie iáko iny pień siedzi/ y niewiem milczeniem swym twáli moięli ftronę chwali. *OrzRozm K4*; Mowił mu tedy Nábusárdá Hetman krolá Bábilońskiego/ chceli z nimi do Bábilonu przy fwych przyiaciołoch/ chceli też ná mieyfcu zołtác *BielKron 95v*; *Mącz 243a*; *OrzQuin B2v*; *RejAp 75v*; *GórnDworz L3 (5)*; *GrzepGeom L2*; *RejPos 138v*; Bo co czynimy/ źleli dobrzeli/ bóg nas do tego przymufza *BialKat 218v*; *HistLan E3v*; *RejZwierc 63v*; powiedz mi co v ciebie ieft przednieyżzego y ważnieyżzego: twoieli dobre uczynki ná ktore fie tak bárzo oglądafz? on li namileyży kochánek Boży Chrístus Iezus ná krzyżu zá twe grzechy rospięty? *CzechRozm 216*; áż gdy náznáczą dzień ciągnienia/ tedy dopiero myślą o koniech/ dobreli źleli/ by ich iedno doftác [*tum primum de equis quo iure quaque iniuria acquirendis cogitant*] *ModrzBaz 116v*; *KochOdpr B2v*; *KochPs 3*; *SkarŻyw 260 (3)*; *KochTr 11*; Myli fię też I. M. ná czásie/ chcęclic niechęclic: czás tám iefzće ná potym łobie práwie oštáteczny zmyśláiac *CzechEp 354 (6)*; *KochPieś 10 (3)*; *GórnTroas 66*; *KołakSzczęśl A4*; tedy w ten czás będzie wolno chceli do duchowného/ chceli do swietckiego práwá przypożwác ftronę [*hoc in eius voluntate erit, ad spirituale scilicet vel seculare ius citare JanStat 238*]. *SarnStat 215–216*; *SkarKaz 610b*; *CiekPotr 7 (2)*.

»-li -li ... czyli« (1): pátrzymyż też iuż/ komu włáfnie słowá ábo mowy/ ktore fię w ftárym Teftámenćie Bogu przyczytáią/ fłużą: Trocyli [!]? fynowili temu tám Antychriftowemu zmyślónemu [...] czyli lámemu Bogu *CzechEp 279*.

»-li -li ... jeśli ... albo« (1): Co wfzyftko [...] náturzeli/ ćwiczeniuli/ iefli też fortunie/ álbo tym wfzyftkim zaráz/ przypifác to potrzebá/ mówić nie rzecz moiá *Oczko A3v*.

»-li -li -li ... jeśli« (1): y niewiem czym fię to dzieie/ księdzemli? świętemli? onáli monftráncyą? iefli też lámym onym ćiałem/ ktore tak pod czás zacne/ poważne onym fię pokázuie *CzechEp 192*.

»-li -li -li -li« (1): Ták też y Rzeczpołpolita ludźi łobie godne/ nic oná nie pyta chłopli/ Szłáchćicli/ Komesli/ Krolewicli iey pomogł *OrzRozm* P3.

»-li ... więc« (1): Toć prawda iż dźyflia ludzy Prawie k temu dworłtwo budzy Iż wżytko do łiebie baczą Ale wierę iako raczą Będzemyłifie łzaczować Więcz też gotowemi oddać *RejJóz* D.

3. Partykuła wzmacniająca (9) : A chociaź nie będziefzli miał tych wżytkich/ ale aby wżdy iednę z tych ktorą kolwiek. Też ten napoy ieft dobri. *FalZioł* V 68; Zás iefli będziefli to słowo/ prawdziwe/ że nie náleźli dziewictwa (oney) niewiáfty/ Tedy ią dowiodą do drzwi domu oycá iey/ y vkámiomuią [!] ią *BudBib Deut* 22/20; iefli łwieccy [errata usuwa: -li]/ iefli łwoi [errata usuwa: -li] o tym niewiem/ nierządnicę táiemnie do celle iego w prowadźzili *SkarŻyw* 308.

a. Partykuła wzmacniająca twierdzenie: włáśnie (5) : Iako pothy sthary gay yesztly pokym odszelłh [!] do okáčzkych granycz Tako my bog pomozuy. *ZapWar* 1516 nr 2138; Ieftli nieczyńię wczynkuów oyttza niego/ niewierzcie mi/ ale czynię li *OpecŻyw* 65v (2); Boć Ián ś. chrzeft pański chrzeft ducha ś. być powieda Mat. 3. rc. a łám łi pán niechrćił Io. 9. *MurzNT* 178v marg; Láfká páńłka ieft zemną/ nie zginęli znágłá *GosłCast* 19.

*** **Dubia (3)** : Hactenus, dotichmyasth, hucusque, nye bądzuyely to. *BartBydg* 244b; Iam Panu Hetmanowi zdaleka czołem vderzył. Wiedzác od innych ze nie rad widział kiedy mu kto przy maximilianie gratifikatie iakie czynił, obaczył iako mnie, tak kozdego czoł liczyie [!] humaniśime się pokazał. *ActReg* 84; Coenobium – Kłafztor, mieifczeligdze łpolnie zyą. *Calep* 211a.

Synommy: **I.1.** *chociaź, choć, gdy, gdyby, jako, kiedy*; **2.** *gdy, kiedy*; **3.** *gdy, gdyź, kiedy*; **4.** *acz, aczkoli, aczkolwiek, bądz, chociaź, choć, gdy, gdyby, gdyź, jako, jakokolwiek, kiedy*; **5.** *kiedy*; **6.** *gdy, gdyby, gdyź, jako, kiedy*; **7.** *acz, albo, bądz, czy, lub*; **II.1.** *acz, aza, im, za*; **2.** *albo, czy*.

Cf [ABOLI], AZALI, AZALIŻ, AZAŻLI, CZYLI, ILI, IZALI, IZALIŻ, IZAŻLI, JAKOLI, JEŚLI, JEŚLIBY, JEŚLIĆ, JEŚLIĆBY, JEŚLIŻE, JEŚLIŻEBY, JEŚLIŻEĆ, JEŚLIŻEĆBY, JEŻELI, JEŻELIBY, 2. LIĆ, ZALI